

Када читаш песме Васка Попе замисли да је пред тобом слагалца (puzzle). Али, многи делови слагалице недостају. Склапаш слику пуну празних поља и мада је видиш у целини, знаш да није целовита. Ако желиш да је видиш у потпуности, мораш се потрудити да попуниш празнине. Ту није довољна само маштовитост, јер шта год да измашташ мора се уклопити у слагалицу. Дакле, треба и да размишљаш, као када решаваш загонетку или ребус. Твој задатак је да у стварности, из које је слагалица и настала, пронађеш делиће који недостају. На тај начин и ти дајеш допринос – учитаваш значење, додајеш боју, откриваш смисао, слици коју је песник скицирао речима.

Васко Попа је штедљив песник; он не троши речи узалуд и не размеће се украсима и објашњењима. Његове песничке минијатуре личе на геодe. На први поглед, обичан камен, хрпави комад стене, али у својој унутрашњости скрива раскош најдрагоценијих кристала. *Б. Концуловић*

Белутак

*Без главе без удова
Јавља се
Узбудљивим дамаром
случаја
Миче се
Бестидним ходом времена
Све држи
У свом страсном
Унутрашњем загрљају
Бео гладак недужан труп
Смеши се обрвом месеца*

Маслачак

*На ивици плочника
На крају света
Жуто око самоће*

*Слепа стопала
Сабијају му врат
У камени трбух*

*Подземни лактови
Терају му корење
У црницу неба*

*Дигнута псећа нога
Руга му се
Прекуваним плуском*

*Обрадује га једино
Бескућни поглед шетача
Који му у круници
Преноћи*

Столица

*Умор лутајућих
брегова
Дао је облик свој
Телу њеном сањивом*

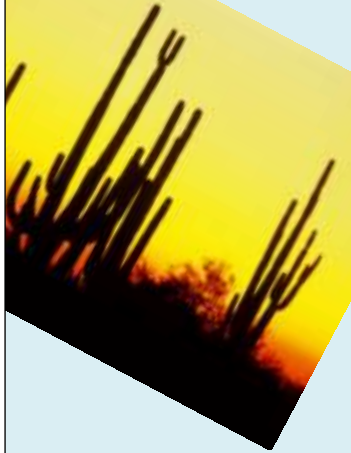
*Вечно је на ногама
Како би се радо
Сјурила низ степенице
Или заиграла*

*На месечини темена
Или просто села
Села на туђе обрине
умора
Да се одмори*

Кактус

Боде
Румени облак дана
И киша лаже
Боде ужарене језике
Мазги и сунца
И небо ножевима љуби
Сенку своју не удаје
И ветар лепотом даљине вара
Боде податна бедра
Искусних ноћи и невиних таласа
Смех свој зелени не жени
И ваздух уједа
Стена која га је родила
Има право
Боде боде боде

Кестен

Улица му пропије
Све зелене новчанице
Пиштаљке звонцад и трубе
У крошњи му гнезда свијају
Пролеће му прсте креше

Живи од пустоловина
Својих недостижних корена
И од дивних успомена
На изненадне ноћи
Кад нестане из улице

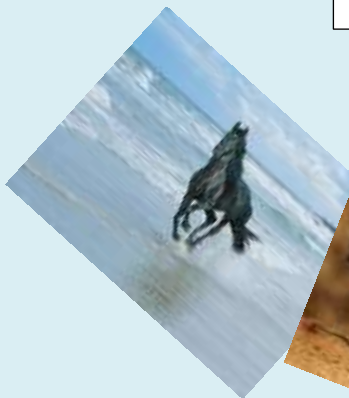
Ко зна куда иде

У шуми би се изгубио
Али се увек пред зору
У дрворед на своје место
врати

Патка

Гега се прашином
У којој се не смеју рибе
У боковима својим носи
Немир вода
Неспретна
Гега се полако
Трска која мисли
Ионако ће је стићи
Никада
Никада неће умети
Да хода
Као што је умела
Огледала да оре

Коњ

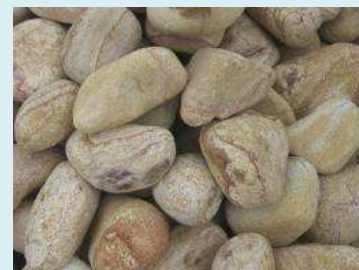
Обично
Осам ногу има
Између вилица
Човек му се настанио
Са своје четири стране света
Тада је губицу раскрвавио
Хтео је
Да прегризе ту стабљику кукуруза
Давно је то било
У очима лепим
Туга му се затворила
У круг
Јер друм краја нема
А целу земљу треба
За собом вући

Упутства за проучавање песама из збирке *Кора* (избор из циклуса *Списак*)

Васко Попа прилази стварности на неочекиван и несвакидашњи начин. Довољно је да погледате наслове његових циклуса и песама из збирке *Кора*, па да то уочите. Пред вама је избор песама из циклуса *Списак*.

- * Прочитајте све песме и забележите наслове. Заиста изгледају као некакав списак. Али чији је то списак и зашто се на њему налазе заједно животиње, биљке и предмети?
- * Читајући ове минијатурне **песме - слике** уочавамо бројне мотиве скривене у сликама, мада се ниједан експлицитно не помиње: туга, ропство, самоћа, превара, насиље, малодушност, неспоразум, отпор али и лепота. Неоткривена или несхваћена лепота. Ко то није у стању да проникне у њихово значење?
- * Француски филозоф Паскал рекао је да човека „може лако замислити“ „без руку, без ногу, без главе“, али га не може „замислити без мисли: то би био камен или животиња“ (Мисли, 339). Захваљујући том својству он се битно разликује од целокупне природе и свега постојећег: „Човек је само трска, најслабашије створење у природи, али трска која мисли. Није потребно да се сав свемир наоружа како би га згњечио. Убиће га пара или капљица воде. Али, кад би свемир и сатро човека, опет би човек био узвишенији од онога што га је убило, јер он зна да умире, он познаје надмоћ што је свемир над њим има. Свемир у томе ништа не зна. Све наше достојанство састоји се, дакле, у мишљењу...“
- * Пронађи везу између Попине поезије и ове Паскалове констатације. Има ли ироније, двоструке ироније у песмама које су пред тобом? Ко то над киме господари, без способности да разуме свет који држи у покорности?
- * У песми **Патка** човек је „трска која мисли“. Он господари над бићима и стварима са „списка“. Треба ли да се запита, на чијем се списку ОН налази?
- * Заиста, колико се пута човек осећа као упрегнут у запрегу, као неко ко је истргнут из свог елемента и бачен у простор и време коме не припада, у улози коју не уме да игра, несхваћен као камен, обезвређен као столица...?
- * Личи ли судбина маслачка, камена, кактуса, на настојања појединаца да у свакодневицу унесу смисао, лепоту, побуну против ништавила? Каква је судбина таквих људи?

Усредсредимо пажњу на неколико песама из циклуса *Списак*:

Песме *Коњ*, *Патка*, *Маслачак*

Песму *Коњ* Попа започиње неочекиваном констатацијом: „Обично осам ногу има.“ Исказ у првом тренутку збуњује, а онда нас увлачи у игру одгонетања. Када то коњ има осам ногу? Свако од нас ће размишљати на свој начин, али се већина одговора може сажети у два која су међусобно супротстављена: Коњ је слободна животиња, воли да се креће (чак и спава стојећи),

ужива у галопу... Када га човек посматра у том брзом кретању, пред њим се остварује привид – уместо четири, може видети осам ногу. Али, управо тај приказ коња занесеног слободом инспирисао је човека да учини нешто чиме ће му слободу одузети. Сада често можемо видети тих “осам коњских ногу” – на хиподромима. Ова друга слика некога такође задивљује, али она више нема исто значење; то је слика ропства.

Тој првој слици, виђеној оком посматрача, Попа супротставља нови угао гледања. Стварност сагледава из нама непознате перспективе – онако како је виде бића која је човек потчинио својим потребама. У својој надмености, човек је приписао себи својства супериорног створа, мислећег бића испуњеног емоцијама, а свему осталом доделио неки обезвређујући епитет. Тако оправдава свој однос према том свету који заправо не разуме. Да би се носио лакше са својом савешћу, поробљавање је назвао припитомљавањем.

Уместо слике коња коме се дивимо и у чијој лепоти уживамо, видимо **коњску слику света**. Видимо кајање због наивности, превару, насиље, ропство, тугу, видимо узалудни отпор: “хтео је да прегризе ту стабљику кукуруза” (металне жвале међу зубима), видимо скучени поглед између амова: “у очима лепим туга му се затворила у круг”, и друм без краја као судбину, као једину извесност.

У песми **Патка**, понавља се слична судбина. Човек је за патку “трска која мисли”, (али не на онај поменути, Паскалов начин) јер једино тако остварује контакт са њом (ћушкајући је и усмеравајући тамо где она не жели да буде). Препуштена судбини, без отпора, она још једино сања слику о себи, приказ за којим чезне: огледало воде, којим гипко и грациозно клизи кроз живот који јој је отет.

Из перспективе **маслачка**, у истоименој песми, Попа је сагледао судбину многих префињених, неснађених, крхких бића залуталих у суровом и отуђеном свету у којем су сви заокупљени собом, ужурбани, загледи у своје циљеве и слепи за своје непосредно окружење. Отуда их маслачак доживљава као „слепа стопала“ лишена способности да примете лепоту по којој газе, и без свести да то чине.

Слепи случај бацио је семе маслачка „на крај света“. Ова метафора може имати више значења. Виђена оком цвета отргнутог из раскоши природе, ивица плочника је заиста крај света, далеко беспуће, простор незабележен у искуству бића. За њега је то и апокалиптични, црни, асфалтни приказ из којег су ишчезли сви услови за живот. „Крај света“ може имати и хуманистички смисао - поглед на отуђени, неосетљиви, огрубели свет у којем више нико не мари за нежност и лепоту.

На ивици плочника, на егзистенцијалном минимуму, цвет маслачка одржава нагон за животом, али тај живот је испуњен осећањем стида и немоћи. Не питајући га за пристанак, „подземни лактови терају му корење у црницу неба“. Лишен је могућности да одлучује о свом постојању; не може да оде, нити да се одупре понижењима. Његову свакодневицу испуњава бол и усамљеност. Мада својом лепотом уноси топлину и оплемењује сивило у које је бачен, нико му не придаје значај.

Ипак, таман када смо поверовали у узалудност постојања овог „жутог ока самоће“ дешава се диван преокрет. У овој песничкој минијатури срећу се погледи два сродна бића и живот маслачка „на крају света“ добија смисао. Један залутали поглед испунио се нежношћу када је у црнилу асфалта и негостољубивог бетонског окружења угледао залутали цвет. Бар накратко, маслачак ће се хранити мишљу да је својом лепотом загрејао нечије срце.

Ако сагледамо себе из перспективе коња, патке или маслачка, схватићемо да се понашамо као суверени господари света у чији смисао нисмо у стању да проникнемо. Или у својој самодовољности и не настојимо да то чинимо, чак и ако можемо. Стварност која нас окружује именујемо и вреднујемо по својој мери и потребама и заборављамо да смо и ми сами, само њен мали део. Исто што и белутак, кестен, кактус, столица. Можда исто тако безначајан, неком другом, вишем, неком ко у својој руци држи “трску која мисли да мисли” и витла њоме кроз простор и време.

Б. Концуловић